

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Deres ref

Vår ref

Dato

20/528-1

10. februar 2020

Supplerende tildelingsbrev. Grenseoverskridende vassdrag mellom Sverige og Norge

Klima- og miljødepartementet viser til tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2020. Det vises også til behandlingen av interpellasjon fra representanten Emilie Enger Mehl til klima- og miljøministeren i Stortinget 24. oktober 2019 (<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2019-2020/refs-201920-10-24?m=4>).

Departementet ønsker å videreutvikle samarbeidet med Sverige om vassdrag som krysser riksgrensen. Samarbeidet foregår i dag i form av oppfølging av Vannkonvensjonen, gjennomføring av EUs vanddirektiv og samarbeidsprosjekt om Klarälvlaksen/Vänerlaksen i Klarälv-, Trysil- og Femund-vassdraget. Status for de tre samarbeidsfeltene er oppsummert nedenfor.

Bakgrunn

Vannkonvensjonen

Departementet viser til arbeidet med Norges oppfølging av UNECEs [konvensjon om beskyttelse og bruk av grenseoverskridende vassdrag og internasjonale innsjøer](#) (vannkonvensjonen). Både Sverige og Norge har ratifisert konvensjonen og er bundet av dens bestemmelser. Formålet med vannkonvensjonen er å "forhindre, kontrollere og redusere enhver grenseoverskridende virkning" jf. artikkel 2(1). I lys av dette formålet er landsidepartene forpliktet til å "inngå bilaterale eller multilaterale avtaler [...] for å kunne definere sine gjensidige forpliktelser og atferd med hensyn til forhindring, kontroll og reduksjon av de grenseoverskridende virkninger", jf. art. 9(1). Videre stiller konvensjonen i art. 9(2) også opp et klart krav om at en slik avtale "skal sørge for opprettelsen av fellesorganer". Oppgavene til slike fellesorganer er listet opp i artikkel 9(2), og inkluderer blant annet innsamling og evaluering av data, utarbeidelse av felles overvåkingsprogrammer,

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling

Saksbehandler
Tor Simon
Pedersen
22 24 59 62

og utarbeidelse av felles mål og kriterier for vannkvalitet. Både inngåelse av en bilateral avtale og derigjennom opprettelse av et fellesorgan for vassdraget er altså noe både Norge og Sverige etter vannkonvensjonen er forpliktet til å gjennomføre for det som konvensjonen kaller "grenseoverskridende vannforekomster". Slike vannforekomster er jf. artikkel 1(1) "ethvert overflate- eller grunnvann som markerer, krysser eller befinner seg på grensen mellom to eller flere stater". I dag har ikke Norge og Sverige inngått noen formell, permanent samarbeidsavtale etter vannkonvensjonen for noen av sine grenseoverskridende vannforekomster, med unntak av "[Konvensjon mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten](#)" fra 1929, og heller ikke opprettet noen fellesorganer for disse.

Det er klart at Norge og Sverige deler et stort antall grenseoverskridende vannforekomster, og at det vil være lite hensiktsmessig og enormt ressurskrevende å forsøke å innfri vannkonvensjonens forpliktelser for hver enkelt grenseoverskridende vannforekomst. I stedet kan man hente inspirasjon fra Sverige og Finland og deres [Gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland](#) fra 2010 med tilhørende opprettelse av *Finsk-Svenska Gränsälvskommissionen*. Avtalen nedfeller prinsipper for forvaltningen av alle vannforekomster i definerte grenseområder mellom Sverige og Finland, og grenseelvskommisjonen har som ansvar å tilrettelegge for og utvikle samarbeidet om alle disse grenseoverskridende vannforekomstene. Finland og Russland har en lignende ordning for sine 19 grenseoverskridende vannforekomster. Denne avtalen er riktignok fra 1964, men er likevel i tråd med gjeldende prinsipper i vannkonvensjonen. Den finsk-russiske avtalen forvaltes av *the Finnish-Russian Joint Commission on the Utilization of Frontier Waters*.

Departementet foreslår at man vurderer muligheten for å opprette en overordnet avtale som nedfeller samarbeids- og forvaltningsprinsippene for alle grenseoverskridende vannforekomster mellom Norge og Sverige, og et fellesorgan som koordinerer og overser forvaltningen av grensevassdragene i tråd med denne avtalen. En slik avtale kan også innlemme forpliktelser begge landene har etter andre avtaleverk, som for eksempel EUs vanddirektiv, for å unngå dobbeltregulering av grensevassdragene.

Vanndirektivet

Norge har tatt inn EUs rammedirektiv for vann (vanndirektivet) i EØS-avtalen og har gjennom dette forpliktet seg til et omfattende samarbeid med Sverige. Vanndirektivet er gjennomført i norsk rett i form av forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften). Det følger av vanndirektivets artikkel 3 og vannforskriftens § 30 at et nedbørfelt som strekker seg inn på en annen EØS-stats territorium skal defineres som en internasjonal vannregion.

Vannregionmyndigheten skal samarbeide med den ansvarlige myndigheten i den tilgrensede EØS-staten med sikte på å etablere felles løsninger, slik at ønsket miljøtilstand kan oppnås for hele nedbørfeltet. Vanndirektivet gjelder også kystvann, f.eks. Iddefjorden som er delt mellom Sverige og Norge.

Departementet viser til samarbeidet mellom Norge og Sverige om forvaltning av grensekryssende vassdrag som ledd i gjennomføringen av EUs vanndirektiv. Hele 33 nedbørfelt i sju vannregioner ligger i både Norge og Sverige. De fleste nedbørfelt har mindre enn sju prosent av sitt areal i det landet som ligger øverst i vassdraget. I Norge er det

vannregionen Västerhavet som har størst areal, som på norsk side ligger innenfor området til Innlandet og Viken vannregionmyndighet.

I 2012 ble det utarbeidet et felles strategidokument for forvaltning av norsk-svenske grensekryssende vassdrag. Det felles strategidokumentet beskriver hvordan landene skal samarbeide om inndeling i vannforekomster, overvåking, klassifisering av tilstand. Videre beskrives hvordan koordineringen av arbeidet med forvaltningsplaner, miljømål og tiltaksprogrammer skal foregå. I møte mellom Miljødirektoratet og Havs- og Vattenmyndigheten i januar 2020 ble det konkludert med at det felles strategidokumentet fungerer godt og bør legges til grunn for videre samarbeid, med kun små justeringer. Det ble også foreslått å formalisere strategidokumentet (etter justering) ved å gi det status som veileder i de respektive land.

Havs- og Vattenmyndigheten i Sverige og Miljødirektoratet inngikk i 2018 en toårig avtale om samarbeid om vannforvaltning etter Vanddirektivet. Formålet med samarbeidet er å skape felles forutsetninger og prinsipper, gjensidig forståelse og å utnytte synergier i de to myndighetenes arbeid. Samarbeidet skaper arenaer for felles utvikling av metoder, verktøy og veiledning, samt muligheter for å dele ressurser, modeller, referansestasjoner og data. For årene 2019-2021 har samarbeidet fokusert på bærekraftig vannkraft og hydromorfologi, miljøovervåking og kartlegging, og annet løpende samarbeid som kalking av forsurede vassdrag og samarbeidet om grensekryssende nedbørfelt.

Klarälvaksen/Vänerlaksen

I den grensekryssende vannregionen Västerhavet utgjør Klarälv-, Trysil- og Femund-vassdraget en vesentlig del.

I 2011 ble det startet et norsk-svensk samarbeidsprosjekt om Klarälvaksen/Vänerlaksen. Første periode av prosjektet varte fra 2011 til 2014 og ble rapportert i 2015. Målet var å utrede forutsetningene for gjenoppbygging av ville laks- og ørretbestander i Klarälv-, Trysil- og Femund-vassdraget, frie vandringsveier for samtlige vandrende fiskearter, god økologisk status, og økt og bærekraftig sportsfisketurisme og bygdeutvikling. Aktiviteten videreføres gjennom et eget prosjekt for samarbeid der Fylkesmannen (FM Innlandet) og Länsstyrelsen (Värmland) er ansvarlige, kalt "Två länder – en elv" fra 2017-2020. Dette er spesifikt for arbeid med laksestammen og tar utgangspunkt i Vänerlaksens gang. Departementet er i gang med å vurdere veien videre når andre periode av prosjektet nå går mot slutten. Departementet ønsker å fortsette samarbeidet med Sverige om Klarälvaksen/Vänerlaksen.

En av utfordringene ved gjenoppbygging av Klarälvaksen/Vänerlaksen i Trysil- og Femundvassdraget er risikoen for smitte av parasitten *Gyrodactylus salaris* i norske områder. Parasitten ble påvist på Klarälvaksen/Vänerlaksen i 2013. I det videre samarbeidet skal det legges til grunn at risikoen for spredning av denne parasitten og andre fremmede organismer og sykdomsagens til nye områder, ikke skal økes.

Vannforvaltningsplanene

Vannregionmyndigheten skal sørge for å utveksle relevant informasjon med den ansvarlige myndigheten i den tilgrensende EØS-staten. Tiltaksprogrammer og vannforvaltningsplaner for det berørte nedbørfeltet skal være koordinert med de tilgrensende EØS-statene. Reglene om offentlig informasjon og høring gjelder i denne forbindelse tilsvarende overfor den ansvarlige myndigheten i den tilgrensende EØS-staten. Vannregionmyndigheten i Glomma vannregion, som også er ansvarlig for Trysilvassdraget, har sørget for at disse forpliktelsene er imøtekommet og samarbeidet på vassdragsnivå har vært grundig og omfattende.

Miljøtilstanden for fisk i Trysilelvas nedre del er dårlig. I de inneværende vannforvaltningsplanene er målsetningen å få til økt fiskevandring gjennom bruk av fisketrapp og minstevannspåslipp som tiltak, innen utgangen av 2027. Grunnen til at tidsrammen ble utvidet fra 2021 til 2027 var blant annet at minstevannspåslipp som tiltak forutsetter innkalling til konsesjonsbehandling av vannkraftreguleringer i vassdraget (vannressursloven § 66). NVE er sektormyndighet for bruk av dette juridiske virkemiddelet. KLD godkjente i 2016 vannforvaltningsplanene med dette miljømålet og bruk av innkalling som virkemiddel akseptert av OED.

Samtidig har Mattilsynet i gjeldende vannforvaltningsplan frarådet at det skal åpnes for fri vandring av laks og annen fisk mellom Norge og Sverige i Klarälv/Trysilvassdraget. Dette for å hindre uheldige effekter av fremmede arter og introduserte sykdommer, i dette tilfellet først og fremst *Gyrodactylus salaris*.

Som nevnt skal kunnskap om tilstand, miljømål, påvirkning og tiltak være oppdatert før 1. mars 2020. Vannforvaltningsplanene skal på høring høsten 2020, vedtas av fylkestingene innen 1. juli 2021 og godkjennes av KLD før utgangen av 2021. Alle aktører som er involvert og engasjert i arbeidet med Vänernlaksen tar også del i vannforvaltningsarbeidet og rullering av planene. Det vil derfor være naturlig at et ev. forslag om reetablering som resultat av dette oppdraget behandles som en del av konsekvensutredningen for vannforvaltningsplanen 2022-2027. Slik vil de relevante sektormyndigheter ta aktivt del i arbeidet. Resultater fra "Två länder-en älv" kan vurderes i denne prosessen.

Oppdrag

For å legge grunnlag for å videre samarbeid med Sverige om grensekryssende vassdrag, gir departementet med dette følgende oppdrag:

- Departementet ber Miljødirektoratet i samråd med Mattilsynet bestille en risikovurdering fra Vitenskapskomitéen for mat og miljø (VKM) for å identifisere og vurdere risiko for innførsel av fremmede arter og sykdomsorganismer, som kan innføres til norsk del av vassdraget dersom man skulle vurdere å reetablere Vänernlaksen i Norge, i tillegg til *Gyrodactylus salaris*.
- Departementet ber Miljødirektoratet om å vurdere hvordan en mulig gjenoppbygging av ville laks- og ørretbestander i Klarälv-, Trysil- og Femundvassdraget vil påvirke oppnåelse av miljømålene i vannforskriften og mulig risiko for forverring av tilstand, basert på vannforvaltningsplanene for området, som skal på høring 1. oktober 2020.

- Departementet ber Miljødirektoratet vurdere om og eventuelt hvordan arbeidet med å forbedre situasjonen for Klarälvlaksen kan settes inn i en større bilateral sammenheng, sett i lys av de allerede eksisterende avtaler med Sverige og strategidokumentet for samarbeid om grensevassdrag NO/SE fra 2012 med senere revideringer.
- Departementet ber Miljødirektoratet redegjøre for det bilaterale samarbeidet om vannforvaltningsplaner og oppfølging av disse, samt vurdere og foreslå ev. endringer i dette for en videre hensiktsmessig overordnet koordinering av det formelle, permanente bilaterale samarbeidet.

Frist for levering av svar på oppdragene er 1. januar 2021.

Med hilsen

Lindis Nerbø (e.f.)
avdelingsdirektør

Tor Simon Pedersen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer